

Suzanne Nannette Sablairolles
Een Franse hugenoten familie, van slaaf tot toneelspelers

Fred Foppen

Amsterdam, zondag 13 januari 1867. “Zondagavond is te Amsterdam na eene hevige ongesteldheid van slechts weinige uren overleden Suzanne Sablairolles, een der bekwaamste Nederlandsche tooneelkunstenaressen. Zij had dien dag juist de ouderdom van 38 jaren bereikt, in de schoonsten bloei van haar talent, aan de kunst ontrukkt. Haar dood is voor de kunst een zwaar verlies”. Dit bericht stond in de kranten in Nederland, Nederlands-Indië en Suriname. Nergens stond erbij dat mejuffrouw Sablairolles die dag in het kraambed overleed bij de geboorte van een levenloos meisje.

Suzanne Nannette Sablairolles

Suzanne Nannette Sablairolles, zo heeft haar vader haar volgens de geboorteakte aangegeven, maar haar voornamen werden later op verschillende manieren geschreven van Susanna tot Zusanne en van Nanette tot Nannetta, was op 13 januari 1829 in Middelburg geboren, dochter van de toneelspeler Jacob Hendrik Sablairolles en kostuumnaaister Johanna Scholten. Jacob Hendrik Sablairolles was op 7 februari 1793 in Eindhoven geboren, Johanna Scholten op 25 augustus 1798 in het Groningse Boertange. Jacob Hendrik Sablairolles en Johanna Scholten zijn op 12 maart 1817 in Den Haag getrouwd. Dit kunstenaarsgezin heeft voor hun voorstellingen in het land veel moeten reizen, zoals blijkt uit de geboorteplaatsen van hun tien kinderen, van Den Haag tot Leeuwarden en Middelburg, maar de meeste tijd woonden ze in Den Haag. Vier van hun dochters, Sophie, Mina, Suze en Henriëtte, hebben vooraanstaande rollen gespeeld in de Nederlandse toneelwereld van de 19de eeuw. Vlak na de geboorte van hun laatste twee kinderen, de tweeling, Henriëtte en Jacqueline, is vader Jacob Hendrik op 1 augustus 1833 in Den Haag aan de cholera overleden.

Deze Sablairolles zijn de rechtstreekse afstammelingen van Pierre Sablairolles en Catharine Maurel, die rond 1650 in Castres in de Languedoc woonden. Waarschijnlijk heeft hun achternaam te maken met het gehucht Sablayrolles. Zoals veel Fransen in die streek waren de Sablairolles hugenoten; het woord hugenoot is mogelijk een Franse verbastering van het Duitse Eidgenossen, de naam voor de volgelingen van Calvijn. Er was een tijd dat de ketterse volgelingen van Calvijn in Frankrijk getolereerd werden, maar toen het Edict van Nantes op 18 oktober 1685 werd herroepen, begonnen de vervolgingen van deze ketterse hugenoten in alle hevigheid. Ze mochten ze hun geloof niet meer in vrijheid uitoefenen, hun kerken werden gesloopt en in de steden en dorpen werden soldaten gelegd om de mensen, die niet trouw naar de mis gingen, maar die protestantse kerkdiensten in het geheim midden in de bossen bezochten, te volgen en te arresteren. Pierre Sablairolles, in 1700 in Armengaud bij Castres geboren, was zo'n hugenoot, hij had het ongeluk dat hij door een dorpsbewoner werd verraden toen hij op 8 september 1726 terugkwam van zo'n geheime kerkdienst. Pierre werd gearresteerd, in zijn veroordeling staat “Sablairolles, Pierre, nr 6167. Gehuwd met Anne Corbière. Zoon Jean geboren 11 juni 1725. Linnenwever. Leeftijd 27 jaren. Flink postuur, haren, baard en wenkbrauwen bruin, ovaal vol gezicht, ogen bruinrood diepliggend, grote neus. Veroordeeld te Montpellier door Markies de la Farre, commandant van Languedoc, wegens deelname aan verboden vergaderingen”. De straffen voor kettters waren bijzonder zwaar. Sommigen werden publiekelijk terechtgesteld op de brandstapel, anderen, die iets meer geluk hadden, werden zonder vorm van proces veroordeeld om de rest van hun leven als slaaf op een galei, een Franse oorlogsbodem, te moeten roeien. Het eten was gewoon slecht, de stokslagen waren talloos, de kans om bij een zeegevecht gevangen genomen te worden en dan als slaaf op een Ottomaanse oorlogsbodem terecht te komen bestond ook, kortom, de veroordeling was levenslang, maar de kans dat zo'n slaaf oud werd was minimaal. Pierre Sablairolles zat gevangen in het Arsenaal bij de haven van Marseille. Op de één of andere manier slaagde Pierre Sablairolles er met een paar medeslaven in om een brief hun gevangenis uit te smokkelen, de brief was gericht aan de protestantse koning van Denemarken, Frederik IV. Zij smeekten hem om hulp bij hun bevrijding. Hoe het

allemaal lukte is onduidelijk, maar Sablairoilles kreeg na een paar jaar als slaaf op een Franse galei gratie. Het leek Pierre Sablairoilles niet verstandig om als gelovig hugenoot nog langer in het Frankrijk van na het Edict van Nantes te blijven. Sablairoilles en tien lotgenoten slaagden er in juli 1736 in om in Marseille aan boord te komen van een schip naar Nederland. Uit documenten van de Waalse Kerk in Den Haag blijkt dat zij zich daar op 8 oktober 1736 hebben ingeschreven. Zijn vrouw Anne Corbière en hun zoon Jean verbleven ondertussen in grote armoede in Armengaud, want de autoriteiten hadden al hun bezittingen in beslag genomen, toen Pierre de ketterse hugenoot galeislaaf werd. Anne was via het hugenoten netwerk te weten gekomen dat Pierre veilig in Den Haag was aangekomen. Zij wilde met haar zoon ook naar haar man, maar het was echter verboden en heel gevaarlijk om het land uit te vluchten. Toch wisten zij via de vluchtroutes van de hugenoten via Genève, Bazel, Keulen en Arnhem uiteindelijk in 1742, dus zes jaar na Pierre, Den Haag te bereiken. Op het hoogtepunt van de vluchtelingenstroom van Franse hugenoten vluchtten zo'n 80.000 hugenoten naar Nederland, velen van hen gingen naar Amsterdam; op een totale bevolking van ongeveer 1.800.000 was dat dus ongeveer 4 % van de toenmalige bevolking van de Zeven provinciën.

Na het overlijden van Jacob Hendrik Sablairoilles bleef moeder Johanna achter met de zorg voor acht kinderen, want Jan en Jacques waren al in 1821 en 1827 overleden. Gelukkig kon Johanna een baan krijgen bij het Haagse theatergezelschap, de Zuid-Hollandsche Tooneelstukken, waar haar dochters Sophie en Mina ook kinderrolletjes mochten spelen. Suze kreeg haar eerste rolletje toen ze tien was geworden. In 1845 stond Suze Sablairoilles met haar eerste grote rol als Amalia op het toneel in het nu onbekende stuk *De debutant* van Desmoyer. Haar grote kans kwam toen haar zus Mina wegens ziekte niet kon spelen en Suze voor haar mocht invallen. De kunstrecensenten schreven zeer positief over het optreden van Suze, waarbij vooral haar duidelijke uitspraak werd geroemd. De vier zussen volgden allen een carrière aan het toneel, maar ze hebben niet vaak samen opgetreden, want de schouwburgdirecties hadden geen zin in de ruzies en afgunst tussen de vier zusters.

In juni 1848 stond in het Dagblad van 's Gravenhage "met het meeste genoegen en met gespannen aandacht werden die tooneelen door het publiek gadeslagen, vooral daar zij door de beide artiesten zoo goed werden begrepen en uitgevoerd, mejufvr. Sablairoilles en de heer Morin hebben in de rollen zeer veel tot het goede geheel bijgedragen. Beide jeugdige tooneelstukken beloven bij voortdurende studie en ijver veel te zullen bijdragen tot schraging van het Hollandsche tooneel". De recensent van de Rotterdamsche Courant schreef een paar maanden later "De Huiselijke Twist, een aardig gedialogeerde blijspel, werd door Mejufvr. Sablairoilles en de Heer Morin regt pikant en vlot afgespeeld". Kennelijk is er in die tijd iets moois ontstaan tussen de 30-jarige Morin en 20-jarige Suze, want deze Morin zou een heel belangrijke rol in het leven van Suze gaan spelen. Hun relatie is nooit officieel bevestigd, maar in levensbeschrijvingen van Nederlandse artiesten staat alleen fijntjes, dat de twee heel vaak elkaars partner waren.

Pierre August Morin, wiens voornamen ook geschreven werden als Pierre Auguste en Pierre Augustin, was op 3 december 1819 in Amsterdam geboren, zoon van de toneelspeler Pierre Augustin Morin en de toneelspeelster Johanna Clara Jelgerhuis. Zoon Pierre August stond al op jonge leeftijd op het toneel, waar hij de toneelspeelster Martha Le Duc ontmoette. Net als Pierre August was Martha Le Duc in Amsterdam geboren in 1814. De voorouders van Morin en Le Duc waren als immigranten al in de 17de eeuw uit Frankrijk naar Amsterdam gekomen. Of het ook om geloofsredenen was zoals bij de Sablairoilles, of meer om economische redenen is niet meer te achterhalen. Na het huwelijk van de twee op 22 december 1836 in Amsterdam heeft het gezin voor optredens door heel Nederland gereisd, wat ook blijkt uit de geboorteplaatsen van hun kinderen; ze kregen drie kinderen, de eerste Johannes Nicolaas Augustus, geboren op 29 oktober 1837 in Amsterdam en overleden in Zuidhorn op 12 mei 1839, de tweede Cornelis Johannes in Amsterdam geboren op 2 september 1841 en de derde, de zoveelste generatie, Pierre Augustin Morin in Haarlem geboren op 2 maart 1839.

Hoewel nergens formeel uit blijkt dat de Pierre August Morin, die op 19-jarige leeftijd met de vier jaar oudere toneelspeelster Martha Le Duc getrouwd is, dezelfde is als de Morin die vanaf 1848 tot 1867 in vele toneelstukken met Suze Sablairoilles heeft gespeeld, ligt het voor de hand om aan te nemen dat het om dezelfde persoon gaat, al was het alleen maar omdat de geboortedata en plaatsen dezelfde zijn en omdat dezelfde ouders genoemd worden. Slechts één keer blijkt indirect dat Morin iets met de Sablairoilles te maken heeft, want in het Bevolkingsregister van Amsterdam staat dat Morin in 1880, dus na het overlijden van Suze samen met haar, waarschijnlijk dus hun, zoon, Jacques Henri Auguste Sablairoilles, in Amsterdam heeft gewoond in de Lange Leidschedwardsstraat 180. Nergens anders is te vinden dat Pierre Auguste en Suze hebben samengewoond. Een verklaring kan zijn dat het in die tijd niet mogelijk was voor een ongetrouwde vrouw om een kind aan te geven dat zij had bij een getrouwde man, of om met een getrouwde man samen te wonen. De verwarring is alleen nog vergroot door de opmerking die M. S. Mendes da Costa in 1912 in het *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek* maakte dat Morin getrouwd was met de dochter van de balletdanser Lambotte. Dit laatste kan niet juist zijn, want uit nazoekingen blijkt dat balletdanser Lambert Simon Lambotte, in Amsterdam geboren in 1790 en daar overleden in 1844, in 1828 trouwde met de actrice Johanna Clara Jelgerhuis, na het overlijden in 1826 van haar man Pierre Augustin Morin, de vader van de Pierre Auguste Morin, de collega van Suze Sablairoilles. In ieder geval blijkt nergens uit dat Martha Le Duc, de echtgenote van Pierre August, en dochter van de toneelspeler Klaas Le Duc, iets te maken heeft gehad met Lambotte.

In 1850 werden de Zuid-Hollandsche Tooneelsten onder leiding van A. Peters gevraagd om in Rotterdam de komedie *De Pagedreken* te spelen. De pers was vol lof over het spel van Morin, hij kreeg tijdens de voorstelling van 18 augustus 1850 zelfs een paar opendoekjes, terwijl ook de fraaie rol van Suze werd geroemd. In Rotterdam kreeg Suze op 14 augustus 1852 een dochter, Suzanne Augusta Jeannette Sablairolles, vader onbekend. Het dochtertje is op 16 februari 1854 in Den Haag overleden. Na dit eerste optreden in Rotterdam hebben Suze Sablairolles en Pierre Auguste Morin bijna altijd in dezelfde gezelschappen in Nederland opgetreden.

In 1853 had de onenigheid tussen de vier zussen zulke vormen aangenomen, dat Suze bij de Zuid-Hollandsche Tooneelsten stopte, samen met Morin verbond zij zich aan de Amsterdamse Schouwburg. Deze breuk viel samen met het overlijden van hun moeder, Johanna Scholten, die op 25 september 1853 in Amsterdam in de Amstelstraat 359 overleed in het huis van haar jongere zus Henriëtte. Op 2 mei 1855 kreeg Suze opnieuw een dochter, Catharina Maria Sablairolles, deze keer in Amsterdam, opnieuw vader onbekend. Aan de hand van het Bevolkingsregister van Amsterdam is goed na te gaan waar Suze en haar trouwe dienstbode Catharina Rijpeling in die jaren in Amsterdam hebben gewoond, van Leidscheplein 120 tot Korte Leidschedwardsstraat 233 en Noorderstraat 410, voor ze in 1857 met Morin in Rotterdam ging optreden. In september 1859 waren de twee weer terug in Amsterdam, waar op 7 juni 1861 een zoon, Jacques Henri Auguste Sablairolles, is geboren; ook deze keer is de vader onbekend, of zoals het in de geboorteakte staat "... is geboren een kind van het mannelijk geslacht uit Susanna Nanette Sablairolles, van beroep geen, wonende Reguliersgracht 761, welk kind zal genaamd worden Jacques Henri Auguste". In een ambtelijke notitie in de kantlijn van de geboorteakte staat, "Dit kind is door Suzanne Nannette Sablairolles, bij testament in dato 6 Februarij 1864 voor den notaris Jan Jacob Claasen met getuigen alhier gepasseerd en op 13 januari 1867 door den dood bekrachtigd, voor het hare erkend". Een soortgelijke notitie staat ook op de geboorteakte uit 1855 van Catharina Maria Sablairolles.

Suzanne Sablairolles was in die jaren een publieksliefeling geworden. Na haar terugkeer bij de Amsterdamse Schouwburg, waar zij speelde samen met een andere beroemde toneelspeelster, Marie Kleine Gartman, werd zij, die haar toneelloopbaan begonnen was in het lichte genre van komedies en vaudevilles, voor steeds zwaardere rollen gevraagd, zoals de rol van Julia in Shakespeare's *Romeo en Julia*, en de titelrol van *Margot de bloemenverkoopster* in een nu vergeten stuk van Bourgeois en Dugué. De rol van Margot was fysiek zeer zwaar, want in dit stuk moet de hoofdrolspeelster eigenlijk twee verschillende rollen spelen en staat zij voortdurend op het toneel. Het publiek was enthousiast, de pers was lyrisch, maar er werd niet bij vermeld dat Suze Sablairolles eind 1866 hoogzwanger was. Op 16 december 1866 speelde zij voor de laatste keer deze enorme rol. Drie weken later stond ze nog op het toneel in *De Markiezin van Senneterre* en een paar dagen later, op haar 38ste verjaardag op 13 januari 1867, zou ze een miskraam krijgen. Het dochtertje zou, zoals in de akte staat, levenloos geboren worden en Suzanne zou in het kraambed overlijden.

Haar overlijden kwam als een enorme schok voor de toneelwereld. De kranten zouden uitgebreid verslag doen van haar glansrijke toneelcarrière, de begrafenis op de oorspronkelijke Oosterbegraafplaats bij de Muiderpoort werd uitgebreid beschreven. Veel hoogwaardigheidsbekleders en collega-toneelkunstenaars, in totaal meer dan duizend mensen, waren naar de begraafplaats gekomen, waar gesproken werd onder meer door A. Peters, die haar begeleid had tijdens haar hele toneelcarrière. Het is opvallend dat in de kranten haar twee toen nog levende kinderen, Catharina Marie en Jacques Henri Auguste, en ook haar medespeler Pierre August Morin niet genoemd worden. Het was een indrukwekkende bijeenkomst op een druilerige dag staat in het Algemeen Handelsblad, en "onder de weemoedige toonen der muziek en terwijl tranen in veler oogen stonden, daalde de lijkst in de groeve".

Kort na haar overlijden werd een burgercomité opgericht om geld in te zamelen voor een gedenksteen op haar graf. Binnen enkele weken was het geld bijeengebracht en werd de beeldhouwer J. D. J. Teixeira de Mattos gevraagd om een gedenksteen te ontwerpen. Op 31 mei 1867 werd dit monument in de vorm van een afgebroken

grafmonument voor Suzanne Nannette Sablairolles op de toenmalige Oosterbegraafplaats in Amsterdam

zuil op een hardstenen zerk binnen een smeedijzeren hekwerk op het graf geplaatst. De zuil en het reliëf van een geknakte roos in het voetstuk van de zuil moeten volgens de beeldhouwer het plotseling afgebroken leven symboliseren. Tijdens die plechtigheid werden de verschillende toespraken gehouden, onder anderen, zoals in het Algemeen Handelsblad staat, door “de begaafde dichter de Heer Hofdijk, die in gespierde verzen eene schoone hulde bragt aan de ontslapene, en er op wees, hoe de naam van Suzanne Sablairolles nog bij het verre nageslacht zou leven, als het monument, dat zoo even onthuld was, reeds verweerd en met mos begroeid zal zijn”.

En hoe ging het verder

Op 8 maart 1867 stond in het Algemeen Handelsblad een advertentie dat vier dagen later de toneelgarderobe, imitatie juwelen en goud- en zilverwerk van Susanna Nanette Sablairolles door makelaar L. Gijselman & Zoon in het veilinghuis De Zon verkocht zouden worden.

Het graf en het monument op het graf van Suzanne Nannette Sablairolles zijn in 1901 bij de sluiting van de Oosterbegraafplaats overgebracht naar de begraafplaats de Nieuwe Ooster. Het grafmonument in vak 6, monument 16, is nu een rijksmonument.

grafmonument op De Nieuwe Ooster

De kinderen van Jacob Henri Sablairolles en Johanna Scholten zijn

Theodora Sophia Den Haag, 18 maart 1817 – toneelspeelster, gehuwd met H. G. Kiehl – Den Haag, 2 februari 1859

Wilhelmina Gerritje Den Haag, 11 augustus 1818 - toneelspeelster, gehuwd met J. C. Valois – Rotterdam, 19 augustus 1891

Jan Cornelis Den Haag, 28 juni 1820 – Den Haag, 11 december 1821

Willem Josua Amsterdam, 19 oktober 1822 – scheepskapitein, gehuwd met J. E. H. Geverding – Den Haag, 14 juni 1863

Laurent Amsterdam, 29 juni 1825 – Den Haag, 4 november 1835

Jacques Henri Amsterdam, 12 juni 1827 – Amsterdam, 23 september 1827

Suzanne Nannette Middelbrug, 13 januari 1829 – toneelspeelster – Amsterdam, 13 februari 1867

Arend Christiaan Leeuwarden, 9 juli 1831 – muzikant, gehuwd met B. C. van der Salm - Delft, 17 december 1873

Henriëtte Jacqueline Den Haag, 30 juli 1833 – toneelspeelster, gehuwd met (1) W. van Korlaar, (2) A. F. de Bruijn – Oostvoorne, 29 juni 1890

Jacqueline Henriëtte Den Haag, 30 juli 1833 - Den Haag, 5 mei 1834

De kinderen van Suzanne Nannette Sablairolles zijn

Suzanne Augusta Jeannette Rotterdam, 14 augustus 1852 – Den Haag, 16 februari 1854

Catherina Marie Amsterdam, 2 mei 1855 – sopraan, gehuwd met (1) A. A. Pitiot, (2) F. V. Caisso – plaats onbekend (maar na 2 mei 1935).

Catharina Marie Sablairolles, verhuisde rond 1875 naar Brussel waar zij als sopraan gezongen heeft vooral aan het Munttheater. Naar het overlijden van haar eerste man Antoine Augustin Pitiot is ze op 29 augustus 1877 met de Belgische tenor Ferdinand Victor Caisso getrouwd. Op 2 mei 1935 deed De Telegraaf verslag van haar 80ste verjaardag in Brussel, maar haar sterfdatum en plaats heb ik niet gevonden.

Jacques Henri Auguste Amsterdam, 7 juni 1861 – muzikant, ongehuwd - Amsterdam, 23 september 1887

Levenloze dochter Amsterdam, 13 februari 1867.

Pierre August Morin overleed op 26 februari 1895 in Amsterdam. De toneelrecensent van het Algemeen Handelsblad schreef een wel heel opmerkelijk commentaar bij het heengaan van Morin, "Het klinkt treurig, maar het is waar: een gebeurtenis van beteekenis is het overlijden van Pierre August Morin niet. Was Morin drie jaar geleden gestorven het zou heel anders zijn geweest. Hij speelde toen nog goede rollen".

Anna Sablairolles, bij haar geboorte ingeschreven als Johanna Cornelia Sophia, dochter van Willem Josua Sablairolles, en dus volle nicht van Suze, heeft de belangrijke rol voortgezet van de familie Sablairolles in de Nederlandse toneelwereld, waar zij speelde met coryfeeën als Willem Rooyard, Anna Kleine Gartman, Louis Moor en Louis Bouwmeester. Zij maakte haar afscheidstoernée in het voorjaar van 1939. Anna overleed op 18 september 1945 in Haarlem.

Na inburgering in Nederland hebben sommige Sablairolles hun achternaam rond 1800 vernederlandst in Sablerolles en Sablerolle.

bronnen

Algemeen Handelsblad, 12 maart 1867, p. 3; 3 juni 1867, p. 5; 27 februari 1895, p. 2

Dagblad van 's Gravenhage, 23 juni 1848, p. 3

De Telegraaf, 2 mei 1935, p. 5

Delpher.nl, honderden krantenartikelen over Susanna Nanette Sablairolles en familieleden

Javabode, 2 maart 1867, p. 6

Laros C. D., Galeislaaf om het geloof, Pierre Sablairolles, hugenoot uit de Languedoc, eigen uitgave (2002), ISBN 90-76859-12-4

Leydsche Courant, 16 januari 1867, p. 1

Mendes da Costa, M. S., in Molhuysen, P. C. en Blok, P. B., Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek, 2^e deel, p. 942, A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij, Leiden (1912)

Middelburgsche Courant, 17 januari 1867, p. 1

Nieuwe Rotterdamsche Courant, 19 augustus 1850, p. 3

Rotterdamsche Courant, 10 februari 1849, p. 4

Stadsarchief Amsterdam, Alex van Reenen

Stadsarchief Amsterdam, Beeldbank

Surinaamsche Courant en Gouvernements Advertentie Blad, 12 februari 1867, p. 2

resources.huylens.knaw.nl/vrouwenlexicon/lemmata/data/Sablairolles